

پاسخ دکتر میثم اسماعیلی به پرسش‌های «شهرنورد»

کنار مردم هستیم

مهران اعتمادی |

دکتر میثم اسماعیلی یکی از همکاران تیم تحریریه مجموعه کتاب‌های داروشناسی است. با در نظر گرفتن محدودیت وقت ایشان و دیگر همکاران گرامی‌شان، درصدد بر آمدیم تا گفت‌وگویی مکتوب را به انجام رسانیم. مجموعه پرسش‌های «شهرنورد» در محورهای زیر بود:

- مصرف دارو به شکل خود تجویزی توسط بسیاری از بیماران، یکی از بزرگترین مشکلات فرهنگ استفاده از دارو میان مردم
- معضلی به نام کتاب‌های خوددرمانی
- ضرورت تولید منابع و ماخذ رشته داروسازی در ایران
- تولید منابع و ماخذ مورد نیاز دانشجویان رشته‌های علوم پزشکی در ایران
- سطح دانش داروسازی و تولید کتاب مرجع
- بضاعت و قابلیت‌های موجود دانشگاه‌های کشور در حوزه تولید
- متن داروسازی و کتاب‌های مرجع
- ارتباطات مرکز دارویی ۱۳ آبان با مراکز علمی و تولید متن درسی در حوزه علوم دارویی و داروسازی جهان
- بزرگترین مشکل موجود در تولید کتاب در حوزه‌های دارو و علوم پزشکی
- سرمایه‌گذاری در حوزه نشر کتاب‌های علمی
- ویراستاری کتاب‌های علمی در ایران
- چشم‌انداز برای تولید کتاب‌های داروسازی در ایران

دکتر میثم اسماعیلی به خاطر ضیق وقت ترجیح بر این دیدند که پاسخ‌های خود را به شکل کلی و در قالب متن زیر به روزنامه ارائه دهند. مرور متن حاضر نشان می‌دهد که نزد داروسازان مجموعه ۱۳ آبان چه توجه و دقتی مصرف بهداشتی و درمان سالم عموم مردم است.

مصرف خودسرانه داروها در بعضی بیماری‌ها، جمعیت‌های خاص و بر حسب فصول سال در کشور افزایش پیدایی کند. به‌عنوان مثال مصرف آنتی‌بیوتیک‌ها و داروهای ضد تب، درد و سب‌ماخوردگی در فصول سرد سال، مصرف آنتی‌هیستامین‌ها در فصل بهار، مصرف داروهای موثر بر سیستم دستگاه گوارش جهت رفع مشکلات اسهال در تابستان توسط مردم افزایش پیدایی کند که این مسأله‌می تواند باعث بروز عوارض جدی دارویی (مانند عوارض کبدی، کلیوی و...) شود. با وجود جمعیت‌های خاص امکان است مصرف خودسرانه دارو باعث بروز مشکلات جدی و مہمی شود. به‌عنوان مثال، مصرف آنتی‌بیوتیک‌ها در کودکان باعث به وجود آمدن مقاومت میکروبی می‌شود که بیمار مجبور می‌شود در عفونت‌های بعدی از آنتی‌بیوتیک‌های بسیار قوی که عوارض زیادی نیز دارند و هزینه تهیه آنها هم بسیار بالاست، استفاده کند یا حتی مصرف آنتی‌هیستامین‌ها و داروهای ضد سرفه در بعضی کودکان باعث کاهش عملکرد سیستم عصبی و تنفسی و حتی مرگ نوزاد و کودک می‌شود. مثال دیگر از مصرف خودسرانه دارو در بیماران، مصرف داروهای ضد اسهال است، در بعضی انواع اسهال مصرف داروهای ضد اسهال مانع مصرف دارو در زیر امکان است اسهال عفونی (باکتریایی، ویروسی، انگلی یا آمیبی) باشد و اگر بیمار خودسرانه داروهای ضد اسهال مصرف کند، سم این عفونت‌ها در سیستم گوارش باقی می‌ماند و این عفونت در کل بدن پخش و بیمار دچار مشکلات عدیده‌ای می‌شود.

مثال دیگر که بسیار مهم است، مصرف خودسرانه دارو در زمان بارداری و شیردهی است که بعضی داروها در زمان بارداری و شیردهی منع مصرف دارند و به هیچ عنوان نباید در زمان بارداری و شیردهی استفاده شوند. بعضی از این داروها می‌توانند مکمل‌ها، ویتامین‌ها (ویتامین A) یا داروهای گیاهی باشند. متأسفانه مردم مکمل‌ها، ویتامین‌ها و داروهای گیاهی را دارو به حساب نمی‌آورند و در مصرف آنها خودسرانه و بدون مشاوره با پزشک یا داروساز اقدام به تهیه دارو می‌کنند. بعضی بیماران در شرایط خاص قرار دارند به‌عنوان مثال در زمان پیری به‌سر می‌برند یا دچار مشکلات کلیوی، کبدی یا بیماری‌های مزمن قلبی - عروقی یا دیابت و... هستند و در این شرایط نیز بعضی داروهای ویتامین‌ها مکمل‌ها که فرآورده‌های گیاهی نمی‌توانند در آنها مصرف شود و جهت مصرف آنها مشاوره با پزشک یا داروساز ضروری است.

منابع اطلاعات دارویی به دو دسته کلی تخصصی و عمومی طبقه‌بندی می‌شوند که نوع تخصصی آنها جهت استفاده همکاران کادر درمان تألیف شده است و نوع عمومی آن جهت استفاده بیماران.

بعضی از منابع اطلاعات دارویی متأسفانه اطلاعات کامل و دقیق داروها را در اختیار بیماران قرار نمی‌دهند و ممکن است از لحاظ علمی نیز اطلاعات ناقص را ارائه کنند که این اطلاعات ناقص در بعضی مواقع باعث به وجود آمدن مشکل

راهنمای جامع کار در داروخانه

کتاب کاربردی دیگری که در زمینه خدمات دارویی در داروخانه، توسط این مجموعه تدوین شده است: «راهنمای جامع کار در داروخانه» است. این کتاب روند فعالیت داروسازان در داروخانه و فعالیت‌های حرفه‌ای مربوط به کار در داروخانه و ارائه خدمات دارویی در این زمینه را مورد بحث قرار داده است.

فصل مهم این کتاب شامل موارد ذیل است: انواع اشکال دارویی داروها در داروخانه / دسته‌بندی و رده‌بندی داروها / انواع نسخه‌ها در داروخانه / نسخه‌خوانی در فرآیند خدمات دارویی در داروخانه / انواع بیمه‌ها پذیرش نسخه و قیمت‌گذاری / ثبت نسخه در داروخانه‌های بیمارستانی و شهری / ثبت نسخه در داروخانه‌های شهری / تأیید اینترنتی نسخه‌ها / تحویل دارو به بیمار / نام‌های تجاری داروها / نام‌های تجاری خارجی داروها / پوشش بیمه‌ای تعدادی از داروها / داروهای یخچالی / مواد حاجب / انواع داروهای موضعی / انواع داروهای تزریقی / انواع داروهای استنشاقی / اشکال دارویی تزریقی خاص مانند بیماران / داروهای با فرمولاسیون خاص / داروهای ترکیبی

در مقدمه این کتاب آمده است: در حرفه داروسازی برخی مشکلات و دشواری‌ها در برابر کارآموزان و کارورزان و حتی شاغلان این حرفه در محیط کار داروخانه پیش می‌آید که نبود منابع لازم جهت آموزش و فراگیری بر سختی‌های کار در این حرفه می‌افزاید. در این منبع کوشیده شده است تا حد امکان اطلاعات لازم برای شروع آموزش با انامه فعالیت در حرفه داروسازی در داروخانه ارائه شود.

تغذیه تام‌وریدی

منبع بعدی این مجموعه کتاب «تغذیه تام‌وریدی» است. این کتابی بسیار مهم و تخصصی درباره اطلاعات و اصول ساخت محلول‌های تغذیه تام‌وریدی برای بیماران بدحال با جمعیت‌های خاص مانند بیماران کبدی، کلیوی، بیماران دچار بیماری‌های مزمن مانند دیابت، نارسایی قلبی یا نوزادان و کودکان است. تغذیه تام‌وریدی در بیمارستان یا بیمارمان بدحال بستری در منزل کاربرد فراوانی دارد و این کتاب راهنمای مناسبی جهت استفاده همکاران کادر در درمان داروسازان، پزشکان، پرستاران و متخصصان تغذیه است.

در توضیحات این کتاب آمده است: «از حدود ۵۰ سال پیش، تغذیه مناسب در بیمارانی که قادر به استفاده از روش‌های فیزیولوژیک برای تغذیه نیستند، به‌عنوان یک

داروشناسی نسخه‌های دارویی

کتاب کاربردی دیگر این مجموعه «داروشناسی نسخه‌های دارویی» است. این کتاب بسیار مفید که نمونه بیرونی ندارد، نسخه‌های رایج دارویی در بیماری‌های مختلف را مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار داده است. در تفسیر و تجزیه نسخه دارویی نکات زیر مورد توجه قرار گرفته: بیان تشخیص احتمالی در نسخه مربوطه، تحلیل نسخه، بررسی یک به یک داروهای نسخه، ارائه نکات ضروری مربوط به نسخه جهت آموزش بیمار و ارائه نکات کارپردی هر نسخه به‌صورت مجزا.

کتاب حاضر جلد نخست از مجموعه داروشناسی نسخه‌های دارویی برگرفته از نسخه‌های واقعی پزشکان

درنگی بر کتاب‌های دارویی

دارو و داروشناسی به روایت کتاب

پژوهش و تدوین: سهیلا نعیمی، فاطمه رحمدل، رویا فیلی |

یکی از این کتاب‌ها «راهنمای منابع اطلاعات دارویی» است. این کتاب که موفق به دریافت جایزه کتاب فصل وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در حوزه کتاب تخصصی و علوم کاربردی شده باعث افزایش آگاهی همکاران کادر درمان نسبت به منابع اطلاعات دارویی می‌شود.

در این منبع نحوه پاسخگویی به سوالات دارویی به‌طور مختصر مورد بحث قرار گرفته است و در قسمت بعدی آن منابع اطلاعات دارویی چاپی، نرم‌افزاری و مجلات، سایت‌ها و شبکه‌های اجتماعی بسیار می‌توانند نقش مهمی را ایفا کنند و منابعی که در این زمینه معتبرتر هستند را به جامعه پزشکی، دارویی و عموم مردم معرفی کنند.

مرکز دارو پزشکی ۱۳ آبان منبع زیرارجهت استفاده گروه پزشکی دارویی به چاپ رسیده است: «راهنمای منابع اطلاعات دارویی» معرفی منابع معتبر دارویی چاپی الکترونیکی و اینترنتی

• اطلاع‌رسانی دارویی اصول و روش‌های کاربردی / منبع جامع نحوه پاسخگویی نظام‌مند به سوالات دارویی

• توصیه‌های دارویی پزشک داروساز، پرستار به بیمار / کتاب علمی حاوی توصیه‌های مهم دارویی به بیمار

• اصول خدمات دارویی در بیمارستان / منبع کامل خدمات دارویی قابل‌ارایه توسط داروسازان در بیمارستان

• راهنمای جامع کار در داروخانه، اصول کاربردی کار در داروخانه توسط تکنیسین‌های داروخانه و داروسازان

• راهنمای استفاده از فرآورده‌های آرایشی، بهداشتی / منبع کامل معرفی فرآورده‌های کاربرد آرایشی بهداشتی در داروخانه

• ساخت داروهای ترکیبی / راهنمای کاربردی اصول ساخت داروهای جالی‌نوسوی و ترکیبی در داروخانه

• تغذیه تام‌وریدی / منبع جامع تغذیه تام‌وریدی در بیمارمان بدحال بستری در بیمارستان

• دارو درمانی سالمندان / راهنمای جامع اصول دارو درمانی و مصرف منطقی دارو در سالمندان دچار بیماری‌های مزمن

• داروشناسی نسخه‌های دارویی / منبع کاربردی بررسی نسخه دارویی از لحاظ تشخیصی، فارماکولوژی، توصیه‌های دارویی، نکات ضروری و ارائه نکات کاربردی دارویی

• اطلاعات دارویی ایران / منبع جامع حاوی تکنیک‌های علمی دارویی جهت استفاده کادر درمان

• کتاب‌های در حال چاپ در آینده نزدیک: «اطلاعات دارویی خانواده» منبع کامل کاربردی حاوی تکنیک‌های علمی دارو جهت استفاده بیماران

• اصول خدمات دارویی در داروخانه، راهنمای کاربردی معرفی و توضیحات خدمات دارویی قابل‌ارایه در داروخانه توسط داروساز

• سوالات رایج در داروخانه / منبع جامع حاوی سوالات رایج و پاسخ آنها در داروخانه

• گیاهان دارویی با رویکرد بالینی و پزشکی مبتنی بر مستندات، راهنمای کاربردی معرفی فرآورده‌های گیاهی و تکنیک‌های علمی گیاهی براساس مستندات معتبر علمی و داروهای موجود در ایران.

توصیه‌های دارویی پزشک، داروساز و پرستار به بیمار

یکی دیگر از منابع تألیف شده توسط مجموعه داروخانه‌های دانشکده داروسازی کتاب «توصیه‌های دارویی پزشک، داروساز و پرستار به بیمار» است. در این کتاب که به صورت تک‌نگاه‌های دارویی برای هر دارو در صفحات مشخص و جداگانه تکنیک‌ها به عمل آمده، توصیه‌های مهم مربوط به دارو که باید توسط کادر درمان به بیمار گوشزد شود، به صورت کاربردی و علمی مشخص شده است.

در سالین گذشته دانش داروسازی با دگرگونی‌های جدی و روبه‌رشدی مواجه

قفسه

علوم پزشکی و به‌منظور عرضه خدمات بهینه پزشکی، بسترسازی مناسب برای دسترسی به اطلاعات روزآمد اجتناب‌ناپذیر است. حوزه اطلاعات دارویی نیز به‌عنوان یکی از ارکان‌های اصلی درمان از رشد قابل‌توجهی به‌وجود روش‌های مختلف دسترسی اعم از اینترنت، نرم‌افزارهای رایانه‌ای و

کتاب اطلاعات دارویی به منظور تسهیل دسترسی به اطلاعات، کادر پزشکی نیازمند کسب مهارت و مدیریت اطلاعات دارویی است. هدف اصلی این کتاب، ارتقای توانایی مدیریت و کاربری موثر کادر بهداشت و درمان از منابع اطلاعات دارویی است و خوانندگان این کتاب قادر خواهند بود نحوه جست‌وجوی مناسب، تفسیر و مقایسه تهیه و تنظیم اطلاعات دارویی را به بهترین نحو ممکن و به صورتی کاربردی فراگیرند.

● ● ●

توصیه‌های دارویی پزشک، داروساز و پرستار به بیمار

بوده است. یکی از این دگرگونی‌ها، راه یافتن تعریفی تازه به علوم داروسازی با عنوان «مراقبت‌های دارویی» است. مراقبت‌های دارویی محور خدمات سنتی داروساز را از روند تهیه و توزیع دارو به‌توجه مطلوب درمانی متمرکز می‌کند. این کتاب که توسط جمعی از اساتید داروسازی بالینی تهیه شده است، کمک می‌کند تا داروسازان، پزشکان، پرستاران و سایر اعضای کادر درمان بتوانند با استفاده از آن، در زمان تجویز یا تحویل دارو، مهم‌ترین توصیه‌های مناسب و ضروری را برای هر دارو به بیمار ارائه دهند

اصول و روش‌های کاربردی

منبع دوم از این مجموعه کتاب «اصول و روش‌های کاربردی» است. در این منبع سعی شده است، روش‌های مواجهه با سوال‌های دارویی و اصول علمی و عملی پاسخگویی صحیح به سوالات دارویی مورد درمان، توضیحات این کتاب می‌خواهد.

اصول خدمات دارویی در بیمارستان

منبع بعدی از این مجموعه «اصول خدمات دارویی در بیمارستان» است. این کتاب با رویکرد خدمات دارویی در بیمارستان که توسط داروسازان انجام می‌پذیرد، نوشته شده است. فصول مهم کتاب شامل موارد زیر است:

- داروساز حرفه‌ای در بخش و نکات لازم برای رسیدن به آن
- اخلاق حرفه‌ای در داروسازی
- نگاه اجمالی بر ساختار و ارگان پزشکی و تعاریف آنها
- محاسبات داروسازی
- تفسیر داده‌های آزمایشگاهی (که فصلی بسیار درخشان در کتب پزشکی از نظر جامعیت بی‌نظیر است)
- بیماران
- تغذیه ووریدی در بزرگسالان
- مثال‌هایی از بیمارانی که به‌طور عملی در بیمارستان با آنها مواجه می‌شوید
- حرفه‌پژوهی در داروسازی بالینی و بیمارستانی
- توزیع دارو در بیمارستان
- آماده‌سازی و ترکیب استرلی داروهای تزریقی ووریدی